

forrongásaiban — szembetűnő. A beavatottak egyre szűkebb körein kívül a vers már nem is közömbösséggel, hanem meghökkenéssel találkozik. Azonban a költészet nem halt meg, csak a költő beteg. A vallások, amelyek az ember pótkielégülési formáit megszervezték, rendszereztek és rangfokozatokba osztották, sokat elvesztettek varázsukból, ragyogásukból s hívők közül. Igen figyelemreméltó, hogy a film, amely korunk egyetlen nagy kollektív költői alkotóténye, a tudományból született, mint ahogy a színház a vallásból, és páratlan eszközeivel ép' azokhoz a sajátosan emberi témákhoz fordul (erotika, agresszió), amelyek a vallással hadilábon állnak. — Bizonyos — fejezi be Monnerot, — hogy a tömegek mai nagy érzelmi éhségét a költő hivatott kielégíteni. De képes lesz-e rá, mint költemények írója, mint tegnapi típusú író? Ebben kételkedem. De a költői alkotás lehetőségei, akárcsak az élet lehetőségei — határtalanok.

Tristan Tzara a vázolt gondolatmenetbe kapcsolódva igen szabatos fogalmazásokkal járul hozzá a kérdés tisztázásához. A költő, szerinte, nem az, aki versben ír, hanem a társadalomban határozott szerepet játszó lény, aki rendszerint versben fejezi ki magát, de nem szükségszerűen. Sőt, az az ember, aki hivatásosan versben fejezi ki magát, nem szükségszerűen költő. Egyébként az utóbbit versfaragónak nevezik. A költészet szót a romantizmus óta alkalmazzuk másra is mint verses műre. A „költői” szó ugyanugy jelentheti valaminek a minőségét, mint a szerepét. Így pl. léteznek tárgyak, lények, akikről azt mondhatjuk, hogy költőiek, de költészetet találhatunk egy regényben, egy szindarabban, vagy egy képben. Ez a költészet, amely bizonyos fokig független a kifejezéstől, Tzara meghatározása szerint, „költészet, mint szellemi tevékenység”, szemben a „költészettel, mint kifejezési eszközzel.” A romantizmus óta a „költészet, mint szellemi tevékenység” gyarapodik a „költészet, mint kifejezési eszköz” rovására. Sőt, a költemény szempontjából nézve is, a költészet észrevehetően szellemi tevékenységgé fejlődik s csak a nyelv, a forma köti meg bizonyos fokig. (K. S.)

HARCOK MÁCHA KÖRÜL. Karel Hynek Mácha hivatalos ünneplése javában folyik. Részt vesz benne még a reakció is. Máchát nagy nemzeti költőnek nyilvánítják, nihilizmusáról, költészetének abszolút egyéni voltáról beszélnek és mindezt oly célzattal, hogy eltakarják művének progresszív jelentőségét. A költőt valamikor kozmopolitizmusáért, mint idegenít és a nemzet ellenségét korholták, most évfordulóját a cseh és német nép szembeállítására használják fel. Ám a cseh regressziónak a legkevesebb joga Van Mácha kisajátításához. Mácha és műve a szabadság és haladás ügye s ez még ma sincs kiharcolva. Nagyjából ezeket a sorokat olvashattuk pár héttel ezelőtt a haladó cseh értelmiség lapjában, a Tvorbában. (XI. 20.) Nem fölöslegesen történt a tiltakozás Mácha és nagy-szerű irodalmi hagyatéka, a *Máj* kisajátítása ellen. Általános jelenség az ilyen eltulajdonítási kísérlet, melyre nálunk, sőt Európa ma is nemzeteinél is elég példa akad. Kis kulturális glóbuszunkon legutóbb Ady körül folyt a harc. A regresszió emberei mindenáron fehérre akarták mosni a nagy költőt, aki pedig számtalanszor kinyilvánította a felfelémenő osztályokkal való sorsközösségét és testvériségét. Regresszív cseh kritikusok és irodalmárok pár évvel ezelőtt Jiri Wolkerből akartak „nemzeti költőt” csinálni Eklekticizáló és kisajátító irányzatú munkájuk folytán már sikerült meghamisítani Wolker ővréjének igazi lényegét s letompítani verseinek életét. Ám a cseh haladó gondolat őrei nem engedték el-sikkasztani Wolker lírájának tulajdonképpeni jelentőségét. Melléje álltak

és megvédelmezték. A felületes irodalmi meghamisítási szándék nem tudta eltakarni a lényegét és az igazságot. Wolker lírája élő hatalomnak és erjedő kovásznak bizonyult.

Vajjon Mácha műve is az? Minden bizonnyal. Ne tévesszen meg bennünket az, hogy az egész cseh nemzet ki akarta venni és ki is vette részét a száz éve halott költő ünneplésében s hogy az ünneplés egyetemes jellegénél fogva valóiban impozáns méretlek között zajlott le. A sajtó, nagy napilapok és előkelő folyóiratok egész számokat szenteltek a költő életének és munkájának méltatására. A Máj számos új kiadást ért el, (ezek között különösen szép a prágai *Druzstevni Práce* kiadásában megjelent és *Toyen* pompás illusztrációval díszített kötet). *E. F. Burian* színpadra alkalmazta, országsszerte előadásokat és ünnepélyeket rendeztek Mácha tiszteletére s a posta külön Mácha-bélyegeket bocsátott ki. Az ünneplés tényleg nagyszabású volt és méltó keretek között folyt le. Félő volt azonban, hogy a nagy ünnepi zenebonában, melyben a hivatalos rendezés vitte a tenort, a sovíniszta elemeknek sikerült elérni céljukat. Sikerült elterelni a figyelmet Mácha költői hagyatékának lényegéről. Sikerült kisajátítani Máchát, akit — mily' jellemző! — kortársai félreértettek, lekicsinyeltek, sőt ki is gunyoltak. Ámde ez átlátszó célzatú kísérletek kudarcba fúltak. A haladó gondolat választott emberei résen álltak és nem késtek leszögezni, hogy Mácha költői hagyatékának tulajdonképpen és egyedül a progresszív tömegek az igazi örökösei. *J. Mukarovsky*, a neves cseh esztéta helyesen jegyezte meg egyik cikkében, hogy történelmileg nézve, Mácha költészete jelenti a városi alsó néprétegek behatolását a cseh poézisbe. *E. F. Burian*, a *D* 37 vezetője viszont arra hívta fel a figyelmet, hogy Mácha a *Máj* című verses művében az egyéniség szabad kibontakozása érdekében üzen hadat a társadalom elem. Ma már eltagadhatatlan, hogy Mácha költői lázadása és újszerűsége társadalmi elégedetlenségből fakadt. Az újkori individualizmus szubjektív ellenszegülése volt ez, mely a cseh költészetben akkortájt még teljesen ismeretlen volt. Ez a lázadás a viszonyokkal és a társadalommal szemben új tematikát és látásmódot vitt a multszázadbeli cseh lírába.

Mácha művének értelme a *társadalom* eliten megnyilvánuló harcoss magatartásában rejlik. A meglévő értékek tagadása szerinte harcot jelent az új értékek kivívásáért. Mácha zseniális éleslátásával — amint helyesen jegyzi meg egyik glosszátora — a cseh nemzetnek nemcsak a bécsi kormány részéről történt elnyomását látta meg, hanem magának az embernek elnyomását és szabadságának hiányos és tökéletlen voltát. Ezért teljes joggal vallják a progresszív tömegek Máchát a magukénak és tiltakoznak a hivatalos ünneplők alamuszi és nagyon is átlátszó tendenciájú kisajátítási kísérletei ellen.

Sándor László

A ROMÁNIAIÓ-NAPTÁR-HIVŐK. A romániai napilapok részletesen beszámoltak a Piatra Neamtu-i stílisták vallási mozgolódásáról. A stílizmus kérdése évek óta aktuális s a kérdés nem csupán egyházi belügy. — A helyzet valóban különös. Dél-Beszarábiában a lakosság egész Széles rétegei, vannak járások, ahol a többség, azért harcol, hogy a Husvétot ne az új naptár szerint, hanem a naptár-reform előtti időben ünnepeljék meg. Ez a dogmatikai perpatvar valójában a niceai zsinat előtti szektárius küzdelmek korát idézi. Akkor is, mint ma, az egyházban harcok dúltak a Husvét megünneplésének a kérdését illetően. A II. században az egyházi harcoknak ez az egyik főkérdése. Róma és a lassan kialakuló pápai főhatalom szakítani akart azzal a keleti szokással, hogy a Husvétot a zsidókkal együtt ünnepeljék, egyes nagy egyházatyák viszont